

העסקים המוזרים של היועץ

תיו לסדרה היום לדיון בוועדת הכספים. לאחר כל הדיונים התברר כי המינהל לא יכול לסגת מהסכם שחתם, וציין כי כאשר שרה-אוצר מחייב זאת, המינהל סוטה מן השיגרה.

קובע המבקר: "לו המינהל היה ממתין עד להשלמת הפיתוח והתיכנון כדרוש, היה הדבר מגדיל בהרבה את שווי הקרקע. ההסבר של המינהל על סטייתו מהשיגרה עומד בסתירה מפורשת להחלטת הממשלה בדבר המדיניות הקרקעית."

למעשה ממחצית המעונעים לא נוצרו

למעשה ממחצית המעונעים (בתי מגורים) לא נוצלו עד סוף נובמבר 1973, מסכם מבקר המדינה בשפה לא-קנינית את הפרק השלומיאלי על יבוא 600 מעונעים, פרק שהציבור ידע עליו כבר שנה קודם-לכן מכתבה בהוטלם הזה (16.4.73, 1859).

"לאחר שהחליטו משרדי האוצר, השייך כוון והקליטה לרכוש מעונעים לדיוור ארעי לעולים חדשים, יצאו לחו"ל, לבדוק את ההצעות, כמה פקידים בכירים של משרד השיכון, וגם מנהלו הכללי יוסף שרון.

מיליוני לירות, העיר כי למרות שעברה שנה מאז הסתיימה, לא סוכמו סופית חש"בנותיה הכספיים, ולא הסתיים הרישום בפנקסיה.

"כימעט כל עבודות-התערוכה נמסרו לי לא מיכרו, על בסיס היכרות אישית של מארגני התערוכה עם מקבלי העבודות. קבלן אחד, למשל, הקים ביתנים ב-4.1 מיליון לירות. הוא העביר עבודות לאח"רים, גבה לעצמו 11% תמורת פיקוח.

קקיים המיכוח-סעד ב-39 אלף לירות. אין בידי הוועד רשימות של הנוקקים, ולא חתימות המאשרות קבלת הכספים. 79 אלף לירות הוצאו לקבלנים עבור שיפוצים בניכסי הוועד. אין בידי הוועד מיסמכים שיעידו מה בוצע תמורת התשי"לומים, ומי אישר אותם."

מסכם מבקר המדינה: "המימצאים לגבי פעולותיו של הוועד בתל-אביב — יפו עד סוף 1972 הם חמורים. עולה מהמימצאים

כמו בכך שנה, מצפים רבים לפירסום הדין-וחשבון השנתי של מבקר-המדינה, האמור להוקיע כל חריגה מן החוק או הסדר התקנים. גם השנה, כמדיר-שנה, מצביע מבקר-המדינה ד"ר יצחק נבנאלי, על שורה ארוכה של פרשיות הגבולות בשחיתות ובפליילים.

קוראוי הקבועים של העולם הזה, אשר יעינו בדין-וחשבון של המבקר, המחויק למעלה מ-1000 עמודים, יגלו הרבה פנים מוכרות. שכן, המבקר טרח לבדוק שורה ארוכה של גילויים שפירסם העולם הזה בשנה שעברה — בדק, אימת, הוקיע. מבין המיקרים הרבים הללו בחרנו להביא כמה סיפורים הנוגעים לכל, או שיש בהם משום חשיבות עקרונית.

ההקדש המוסלמי בתל-אביב: המישטרה חוקרת

לעדה המוסלמית של תל-אביב יפו נכסים רבים השייכים לעדה. בעיקר מסגדים ומקרקעין למטרות ציבוריות. הנכסים מנהלים על-ידי ועד-נאמנים. החוק קובע כי על ועד-הנאמנים לנהל את הנכסים רק למטרות לטובת כלל העדה. והנה, בעיקבות פירסום בהוטלם הזה (12.4.72, 1806) חקר גם מבקר-המדינה, וגילה מימצאים חמורים ביותר, לדבריו.

"מתברר כי בשנת 1971 חתם ועד-הנאמנים חוזה עם חברה שהומלצה על-ידי הוועד עץ לעניינים ערביים במישרד ראשי-הממשלה. לפי החוזה התחייב למכור לחברה 2.6 דונם ב-200 אלף לירות. בשם הוועד חתם מי שהיה יושב-הראש, שלו, ומבקר המדינה לא מצא כל מיסמך שיעיד כי עוד מישהו מחבריי-הוועד ידע על העסקה. בעיקבות התערבות מבקר-המדינה בוטלה העסקה, והמגרש יימכר לקונה אחר. בי מחיר גבוה הרבה יותר.

"באוגוסט 1972 חתם הוועד עם אותה חברה על חוזה, לפיו החזיר לה נכס שבו מיסגד, והשטח הכולל הוא 2.3 דונם. החברה התחייבה להשקיע 750 אלף לירות בהקמת תנויות סביב המיסגד, ובשיפוצו. מבקר-המדינה התערב, בעיקבות פירסום הפרשה, וביקש ממישרד-הדתות כי ידאג שאם ואשר תבוצע העסקה, היא לא תכיל לול את המיסגד.

"ביולי 1973 חתם הוועד עם קבלן אחר על חוזה, לפיו התחייב למכור לו נכס של 1.1 דונם ב-750 אלף לירות. על יסוד תלונה החלה המישטרה חוקרת את נסיבות עריכת החוזה.

"באותו חודש חתם הוועד, עם אותו קבלן, על חוזה לפיו התחייב הוועד למכור נכס ששיטחו 4 דונם, ב-2.8 מיליון לירות. הקבלן ביקש מאש 300 אלף לירות, והסכום הופקע בחשבון משותף של הוועד וחשבון משרד-ראשי-הממשלה. שווי הנכס סיים לא הוערך על-ידי שמאי מוסמך, לא הוצאו מיכרזים, וכל העסקות עשו בדרך של משאומתן, ולכן אין אפשרות לקבוע אם אמנם התקבל התמורה הנאותה.

"לבקשת אחד מחברי הוועד הוצאו צוים שיפוטיים האוסרים ביצוע שלוש העסקות."

"הוועד מבצע פעולות כספיות בהיקף גיי-כר בלי רישום על החלטת מיסמכים לי-ביסוסן. הוועד טרם רשם בכלל בספריו הוצאות בסך 84 אלף לירות והכנסות של 73 אלף לירות.

"יושב-הראש הראשון של הוועד קיבל מן הוועד משכורת חודשית לתקופת כהונתו ללא החלת הוועד. כן קיבל הוצאות החזקת רכב מעבר למגיע לו. שיקים רבים נרשמו על שמו של היושב-ראש, ולגבי סכומים של 10,250 לירות שמשך היושבראש לעצמו בשלושה שיקים, אין מיסמכים לביסוס התשלומים, ולא ניתן הסי-בר למבקר המדינה.

"לפי הרישומים של הוועד חולקו לנוי-

מבקר נבנאלי, המבקר בודק

"העולם הזה" 124.72 יהודים חיים

"העולם הזה" 164.73 ערבים מתים

נרכשו 600 יחידות, מחברה אנגלית. שטח כל מעונע 25 מטר מרובע. לאחר שהגיעו ארצה התברר כי קרוב לשליש הגיע עם בסיסים פגומים והיה צורך לתקנם. כן התברר כי סגר התריסים אינו פועל וכי בהרבה מקרים הרצפה מתרוממת.

"אבגלל החום הכבד בפנים המעונע ניסו לצבעם בלבן, אך ללא הצלחה. בגלל הי-אקלים הישראלי החלו להיסדק הקירות החיצוניים של חלק מהמעונעים. מומחי החברה המוכרת הגיעו ארצה לתקן את הנזקים, אולם כאן לא קיבלו את עצור-תיהם. ההוצאות הכוללות על כל מעונע היו 26 אלף לירות, וסך הכל — 15.6 מיליון לירות. מחיר זה אינו כולל הוצאות נוספות צפויות כמו קירור."

כאמור, למעלה ממחצית המעונעים לא נוצלו עד היום.

מטבעות זהב: הנגיד מחק מתנות

נגיד בנק ישראל נוהג לחלק מתנות מתוך מלאי מטבעות הזהב כדי כסף קריטריונים, כאשר קיים הבדל גדול בשווי הכספי של כל מתנה. נוסף לכך שוררים איסדרים בשמירת המטבעות, לא היתה ספירה ורישום של המלאי, כל זאת מספר מבקר המדינה בפרק מיוחד על חלוקת מטבעות-זיכרון על-ידי בנק ישראל, פרשה שהועלתה בשעתו בי-העולם הזה.

המבקר מצא כי הבנק אינו ממלא הח-לטות של ועדה שמנה בשעתו, ואשר המליצה על דרכים לטיפול נאות במטבעות אלו (כפי שפורסם במנו, מגיע שווי מטבעות מסוימים ל-18 אלף לירות הי-המטבע). בעיקבות הפירסום והתערבות מבקר-המדינה, הודיע בנק ישראל למבקר המדינה על הוראות-נוהל שהוציא ביחס לשמירה על המטבעות. חלוקתם כמתנות תיעשה מעתה בהמלצת ועדה מיוחדת. קודם-לכן היה הנגיד מחליט למי לחלק מטבעות, ובאיוז שוויו כספי.

מתברר כי מחיר כל פרויקט נקבע על-ידי הקבלן, ולא נמצא כי נעשה ניסיון לבדוק את המחירים או לנהל משאומתן עם הקבלנים להורדת מחירים. כך, למשל, שילמה התערוכה תמורת צביעת עמודי-עץ ותליית דיגלונים עליהם, סך של 850 לירות לעמוד! והיו 200 עמדים כאלה."

קובע המבקר: "מחיר שלא נראה סביר."

מינהל המקרקעין: מתנות לעשירים

בכ-1000 העמודים בדין וחשבון של המבקר לא מוזכרים כלל חבריי-כנסת, להוציא חריג אחד: חבריי-הכנסת-לשעבר אורי אבנרי, המצויין בדין-וחשבון כיוזם שאילתה, ולאחר-מכן כיוזם הצעה-לסדר-היום (אלה הצטרף גם ח"כ זלמן שובל). המיקרה בו מוזכר מבקר-המדינה את שמו של אבנרי — ופרט לכך אין המבקר מוזכר שום שם של ח"כ כלשהו בכל הדין-וחשבון כולו, נוגע לפרשת מכיר-רת מתגה-שגולד למשקיע גרמני. הפרשה נחשפה במקביל מעל דפי העולם הזה וועריב (בכתבה של בעלה-טור יובל אליצור, שהקדים בפירסום את השבועון, מבחינה טכנית, שהרי עיתונו יוצא מדי-יום).

"מתנה שגולד שיטחו 90 דונם והוא במקום בו אין כמעט קרקע פנויה למגורים. באוקטובר 1970 פנה המשקיע הגרמני למינהל מקרקעי ישראל וביקש לרכוש את השטח בעידוד שרה-אוצר והמלצת שר-השיכון, השמאי הממשלתי העריך 65.5 דונם ב-7.5 מיליון לירות. כפניינים מן הצבא היושב על השטח, במיסמכים פני-מיים של המינהל מופיעים סכומים הגדו-לים פישילושה לפחות על הערכה זו. לאחר מגעים ממושכים בהם הודיע משרד-הביטחון כי הפינוי בלבד של המתנה הצב-אי יעלה לו 7 מיליון לירות, נחתם הסכם-מכירה לפיו יקנה המשקיע 43.5 דונם תמ-רת 4.4 מיליון לירות. ההסכם עורר סע-רת-רעיונות גדולה בעיקבות הפניות של אבנרי, והכנסת החליטה להעביר את הצע-

שגם טיפול הגורמים הממשלתיים בענייני הוועדים לא תמיד היה תקין."

הגורמים הממשלתיים עליהם רומז המ-בקר הם גורם אחד: היועץ לעניינים ער-ביים במישרד-ראשי-הממשלה, שמואל טר-לידאנו.

הפקרות בטיפוח באישפוז חולי-נפש

קובע מבקר-המדינה: "היתה אי-הקדשה בהיקף משמעותי מצד הנוג-עים בדבר, שהטיפול בחולי-נפש ייעשה על פי ההוראות המפורטות הקבועות ב-חוק לטיפול בחולי נפש."

"העולם הזה הביא שורה ארוכה של מקרים בהם אישפוז בניגוד לחוק, גם המבקר מצא כי שורת הפקרות מוחלטת בתחום זה. רופאים אישפוז חולים בלי כתבי-הסכמה כחוק. כאשר אושפז חולה, במקרים רבים יש סתירות בין הרישומים, למשל, בשם החודשה לפסיכיאטר המחוי-נרשם, אישפוז מרצון, בעוד בטופס המק-ביל למשרד הבריאות נרשם, אישפוז בעל-כרחו."

המבקר מצא כי בניגוד לחוק מעבירים חולים מבית-חולים אחד לשני, במספר ניכר.

קובע המבקר: "לגבי הרוב המכריע של החולים שאושפזו בעל-כרחם, לא הוציאו הפסיכיאטרים המחוזיים הוראות-אישפוז מנומקות... קיים עיקרון יסודי בחוק, והוא שכל אדם הוא חופשי ואין לשלול את חירותו או להגבילה ואין לאשפוז או להחזיקו בעל-כרחו, אלא בתוקף הוראת-אישפוז הניתנת כדין."

תערוכת ההתיישבות: כישלון טוטאלי, איסדרים מוחלטים

אשר ברק מבקר-המדינה את עלי-לות הפעלת תערוכת ההתיישבות הי-הודית, שעלתה למשלס-המיסים שיבעה